

Kada je osnovana bratovština Sv. Nikole u Splitu?

Matrikola bratovštine „Sv. Nikole“ u Splitu nema datuma kad je osnovana, nego samo na kraju potvrdu splitskoga kneza i kapetana Marka Antuna de Canali od 27. maja 1521. god.

Giuseppe Gelcich, koji je ovu matrikolu iz kodeksa dubrovačke franciskanske biblioteke nro 362 publikovao¹⁾, pokušao je dokazati, da je ova matrikola sastavljena u drugoj polovini XV. stoljeća²⁾.

Ali jedan dokumenat iz zadarskoga državnog arhiva i pomnjivo proučavanje sama teksta matrikole, dovest će nas do sasvim drugog i to apsolutno sigurnog rezultata.

Pogledajmo najprije samu potvrdu ove matrikole od splitskoga kneza i kapetana Markantuna de Canali. Ona glasi:

„Magnificus et clarissimus dominus Marcus Antonius de Canali pro illustrissimo ducali dominio Venetiarum etc. comes et capitaneus Spalati, audito gastaldione cum multis marinariis supplicante nomine confraternitatis capitula antescripta confirmari debere, tanquam iusta et honesta: — visis et bene intellectis omnibus capitulis eisque publice lectis, per me cancellarium auditoque nobile viro Cristophoro de Papalibus, sindico Spalatensis comunitatis, et pro interesse publico condicente pluribus ipsorum, quibus omnibus auditis et bene considerandis, laudavit, aprobavit et confirmavit capitula antescripta numero triginta, interponens in eis suam et comunis Spalati auctoritatem, mandans illa inuiolabiliter observari ab omnibus confratribus in dicta confraternite descriptis, et in fecturum describendis, presentibus d. iudicibus et populi multitudine.

Ego Franciscus de Pavonibus
Cancellarius
m. m. scripsi³⁾

Iz ovoga vidimo: 1. da je prije ove potvrde iz 1521. god. postojala bratovština potpuno uređena sa svojim gastaldom, koji u ime bratovštine moli za potvrdu pravila, što ne bi bilo moguće, da ta bratovština nije već prije imala svoja pravila i da nije prije toga postajala. 2. da sam knez naređuje, da se tih pravila drže oni, „koji su u pomenutu bratovštinu upisani“, kao i oni, koji će se u buduće. Iz ovoga se vidi, da je ova bratovština postojala prije 1521. godine. Kad je dakle bratovština osnovana?

¹⁾ Gelcich, *Le confraternite laiche in Dalmazia e specialmente quelle dei marinari* (Quarto programma dell' i. r. scuola nautica di Ragusa, Ragusa 1885) p. 80 ss.

²⁾ Ibid.

³⁾ Ibid.

Članovi 14. i 15. ove matrikole daju nam mogućnost, da to vrijeme poblizje odredimo.

Član 14. glasi: „Item uegniando el tempo de condur romieri azio non intrauegna scandolo per li patroni primo et ante omnia se buta la tessera chi die essere primo e chi secundo, et successive a condur li diti romieri azo che ogni homo sapia la so uolta per el tempo che a uenir e non possa algun meterse a viaço, se prima non e partido quel patron che a comenza cargar li romieri, saluo che da poi partido fara bandir che fin a zorni sie colui a chi tocha la tessera uora partir. E se colui a chi tochasse la tessera non se trovasse a la so volta, chel sequente debi andar a quello de cui era la volta posi andar driedo de lui trouandose in la terra“.

Čl. 15.: „Item che ogni patron cosi de nauilio come de barcha da stera cento in suxo che havesse noliza romieri sia tegnudo uegnir con tuti li romieri a la nostra giesia de misier San Nicolo de Sdoria et impiar un dopier a nome de misier San Nicolo dauanti la sua pala con una oration marinaresca e poi montar de subito in nauilio et andar al suo viazo siando tempo.“

Ova dva člana matrikole mornarske bratovštine Sv. Nikole u Splitu glase u prevodu:

Čl. 14.: „Budući da dolazi vrijeme, da se prevoze hodočasnici u Rim, da ne nastanu svađe među vlasnicima lađa, neka se prije svega baci kocka ko će biti prvi a ko drugi. pa slijedeći, za prevažanje hodočasnika u Rim, a to zbog toga, da svaki čovjek znade, za ovo vrijeme koje ima da dođe, svoj red i da se ne smije nitko krenuti na put, ako prije toga nije otputovao onaj brodovlasnik, koji je već počeo da krca hodočasnike za Rim. Kad ovaj otputuje proglasit će se, da u roku od šest dana onaj koji dolazi po redu ima da otputuje. A ako onaj, koji bi dolazio po ždrijebu, ne bi otputovao kad bi dolazio po redu, morat će da mjesto ovoga otputuje slijedeći, ako se ovaj nalazi u gradu“.

Čl. 15.: „Svaki vlasnik lađe ili barke, od sto stara na više, koji bude uzeo hodočasnike za Rim da ih preveze, bit će dužan da dođe sa svim hodočasticima za Rim u našu crkvu gospodina Svetog Nikole iz Sdorie da zapali duplir na čast Sv. Nikole pred njegovom slikom i izmoli jednu mornarsku molitvu, a zatim da se odmah ukrcu u lađu i da otputuje, ako bude povoljno vrijeme“.

Iz ova dva člana jasno je, da je mornarska bratovština Sv. Nikole osnovana neposredno pred jednom jubilarom godinom, kad je imala velika masa hodočasnika, da preko Splita pođe u Rim. Te su hodočasnike zvali u našim stranama „romieri“.

Prva jubilarna godina bila je od pape Bonifacija VIII. proglašena bulom od 22. februara 1300. godine, kojom je ujedno određeno, da se jubilarna godina slavi svake stote godine.

Papa Kliment VI. skratio je, bulom od 27. januara 1349. godine, to vrijeme od 100 na 50 godina i to tako, da iduća jubilarna godina počne 25. decembra 1349. i traje do 25. decembra 1350. godine. Urban VI. odredio je 1389. godine, da se jubilej slavi svake 33 godine, a Pavao II. riješi 1470. g., da se slavi svako 25 godina, što je ostalo na snazi do danas.

U državnom arhivu u Zadru, u odjelenju „*Archivio di Spalato*“, našao sam u notarskom bastardelu iz 1363. godine ovo :

„Die XI decembris Cibranus Cannij et Mise Zannij de Ragusio, chastaldi fraternitatis Sancti Nicolai de Spaleto, cum consensu et volutante et concorditer fuerunt contenti . . . etc.“⁴⁾.

Iz ovoga je sasvim sigurno, da je mornarska bratovština Svetog Nikole u Splitu postojala svakako 1363.

Prema tome dolaze u obzir samo dvije jubilarne godine, kad je ona mogla da bude osnovana, jer su prije 1363. god. bile uopće samo dvije, naime 1300. i 1350.

U to pitanje unosi nam punu svjetlost uvod same matrikole. Ovaj uvod glasi :

„Questa è la mariegola de la scuola de San Nicolo de Sdoria.

In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Con cio sia che nella cita de Spalato se ritroua piu sor patroni de nauilij e de barche et maxime da cento stara in suxo e marineri i qual uiueno de marinarezzo andando per mar in diuerse parte e fra loro se habiano deliberado de far una scuola ouer frataia a laude del omnipotente dio e della glorioxa madre madona sancta Maria, e de misier san Nicolo deuoto de marinari nela *giesia de san Nicolo, contigua al monestier de sancta Chiara a Spalato*, per concession fata ai diti patroni e marinari per el reuerendo padre missier Zuanne da Trieste . . . etc.“ (Ovo je mariegola [pravila] bratovštine mornara Svetog Nikole iz Sdorie. U ime oca i sina i svetoga duha amen. Budući da u gradu Splitu živi više gospode vlasnika lađa i barki, i to ponajviše od stotinu stara na više, i mornara koji žive od pomorstva idući po moru u razne strane svijeta, pošto su ovi među sobom riješili da osnuju jednu školu ili bratovštinu na slavu svemogućem Bogu i slavnoj majci gospi svetoj Mariji i *svetom Nikoli zaštitniku mornara u crkvi svetog Nikole, koja je uz manastir svete Klare u Splitu*, na osnovu dozvole koju im je dao časni otac gospodin fra Ivan iz Trsta . . . i t. d.).

Dakle je ova bratovština bila osnovana „u crkvi Svetog Nikole uz manastir Svete Klare u Splitu“.

⁴⁾ *Archivio di stato, Zara*, odjeljenje „*Archivio di Spalato, bastardellus 1363.*“.

Manastir Svete Klare u Splitu otvoren je 1311. god. od splitskog nadbiskupa Petra, koji je te godine posvetio i crkvu Svetog Nikole.⁵⁾

Prema tome godine 1300. nije još bilo u Splitu ni manastira Svete Klare ni crkve Svetog Nikole uz taj manastir. Kako je, kako vidjesmo, bratovština Svetog Nikole postojala 1363. godine, to su „romieri“, o kojima se govori u njenoj matrikoli, mogli da budu samo oni iz jubileja, koji je počeo 25. decembra 1349. i trajao do 25. decembra 1350. godine. Kako se u matrikoli govori o „romierima“, koji imaju da dođu, što se moglo znati tek poslije bule Klimenta VI. od 27. januara 1349. godine, to je mornarska bratovština u Splitu osnovana tačno 1349. godine.

Grga Novak.
